

خطبه اول

اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم نحمده على ما كان و نستعينه من امرنا على ما يكون و نؤمن به و نتوكل عليه و نستغفره و نستهديه و نعوذ به من شرور انفسنا و سيئات اعمالنا و نصلی و نسلم على سيدنا و نبينا ابي القاسم محمد و على آله الأطيبين الأطهرين لاسيما بقية الله في الارضين.

توصيه به تقوا

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم «يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله حق تقاته ولا تموتنَّ إلا و أنتم مسلمون»^۱ عباد الله أوصيكم و نفسي بتقوى الله و ملازمة أمره و مجانبه نهيه و تجهزوا عباد الله فقد نودي فيكم بالرحيل^۲ و تزودوا فإن خير الزاد التقوى^۳

همه شما نمازگزاران گرامی، برادران و خواهران ارجمند را در همه شئون به تقوا و پارسایی سفارش و دعوت می‌کنم. امیدوارم خداوند به همه ما توفیق تقوا در همه احوال زندگی عنایت فرماید.

غدیر نصب امامت و ولایت

گرچه بحث ما زنجیره وار و سلسله وار پیرامون آداب و اصول کسب و کار و تجارت و درآمدزایی بود که تعدادی از آن اصول را بیان کردیم، اما در آستانه عید بزرگ غدیر قرار داریم. فردا ۱۸ ذی‌الحجه روز بزرگ غدیر است. به همین دلیل از باب تبرک و تیمن مباحثی در باب غدیر بیان خواهد شد.

آل عمران، ۱۰۲.

نهج البلاغه، خطبه ۲۰۴.

۳- سوره بقره، آیه ۱۹۷

البته در باب امامت و ولایت امیرالمؤمنین (علیه السلام) سلسله بسیار بزرگ و متعدد از ادله، قرائن، شواهد و وقایع تاریخی داریم. در حقیقت از آغاز بعثت ولایت امیرالمؤمنین (علیه السلام) هم ابلاغ شد و ولایت متصل به رسالت اعلام شد و در طول ۲۳ سال از عمر شریف پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد بن عبدالله (صلی الله علیه و آله و سلم) قدم به قدم و گام به گام و در هر فرصتی پیامبر خدا مأمور بود که جایگاه رفیع مولا علی بن ابیطالب (علیه السلام) را تبیین کند، چهره او را به مردم معرفی کند.

انگشت اشاره پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) در شرایط گوناگون و در موقعیت‌های مختلف - در جنگ و صلح، در مدینه و مکه و خارج آن‌ها - به سمت امیر المومنین (علیه السلام) به عنوان برترین صحابه، خلیفه خود، مولا و امام مردم متوجه کند. این یک ماجرای مقطعی نیست که بگوییم در روز غدیر خم اتفاق افتاد و تمام شد بلکه رویه و سیره همیشگی بود.

اما آنچه در غدیر خم اتفاق افتاد ویژگی‌های ده بیست‌گانه‌ای داشت که سال‌های قبل در همین خطبه بیان کردم. یکی از ویژگی‌های غدیر این است که در علاوه بر ابلاغ فرمان خدا و تبلیغ امامت و ولایت امیرالمؤمنین (علیه السلام) یک مسئله دیگری هم داشت و آن بحث نصب بود.

منصوب کردن شخص امیرالمؤمنین (علیه السلام) آن‌هم با آن شکل آشکار و واضح و در جمع بسیار انبوه از همه قبائل، عشایر، مردم مسلمان در صحرا و در میانه روز و ویژگی خاص غدیر خم است. شاید این نوع نصب به شکل یک عمل سیاسی و اعلام نصب معین امیرالمؤمنین (علیه السلام) در وقایع دیگر کمتر اتفاق افتاده باشد. لذا اهمیت ماجرای غدیر در نوع خود خاص است.

بارها پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم)، علی (علیه السلام) را معرفی کرده بود. اما در ۱۸ ذی‌الحجه سال آخر عمر شریف خود و در حجه‌الوداع نصب انجام شد. پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله و سلم)، علی (علیه السلام) را به عنوان خلیفه برگزید و این مرحله‌ای بالاتر از تبلیغ فرمان خدای متعال بود. برخلاف نصب‌هایی که در شهر و ساختمانی تاج می‌گذارند و کسی را برمی‌گزینند نصب در یک مراسم باشکوه، ماندگار و تاریخی انجام شد. اما نصب در غدیر با آن شرایط خاص زمانی و مکانی و با حضور انبوه مردم نصب الهی بود. خود حضرت خطبه می‌خواند و با مردم گفتگو می‌کند و از آن‌ها اعتراف و اقرار می‌گیرد. بعد همه‌ی صحابه، از زن و مرد و از کوچک و بزرگ و از همه بزرگانی از صحابه که در جمع مردم بودند، بیعت می‌کنند، تبریک می‌گویند و این ویژگی‌ها دیگر در جایی پیدا نمی‌شود.

این چشمه جوشان غدیر و از بیابان تفتیده جاری شد و علیرغم هزاران توطئه علیه علی (علیه‌السلام) و آن همه دسیسه‌هایی که صورت گرفت تا غدیر خاموش و این پیام در تاریخ محو شود اراده خداوند بر این تعلق گرفته بود که این واقعه در تاریخ بماند. الان هم بعد از چندین قرن بر موج غدیر افزوده می‌شود. در باب غدیر در نوشتاری که در جلوی روی خود دارم و بخش عمده‌اش هم مستند به کتاب شریف الغدیر تألیف مرحوم علامه امینی است ده مطلب را نوشته‌ام که شاید به چند مورد آن فرصت اشاره باشد. البته همه آن موارد چون از مسائل اعتقادی شیعیان است مهم می‌باشد. خیلی هم تلاش می‌شود که پیرامون این‌ها شبهه ایجاد شود تا نسل نو و جوان ما را از این اعتقادات مهم و اصیل بازدارند. وظیفه ما در کنار برپایی جشن و سرور اظهار شادمانی در این عید بزرگ آن است که شناخت خود را در مورد غدیر و امامت بیفزاییم.

نقل واقعه غدیر در حد تواتر

واقعه غدیر از نظر تاریخی متواتر است. اخبار و گزارش‌های تاریخی را در کتاب‌های اصول به خبر واحد و مستفیض و متواتر تقسیم می‌کنند.

الف. خبر واحد: خبر واحد این است که ماجرای را یکی دو نفر نقل می‌کنند که فلان اتفاق در فلان جا رخ داد.

ب. خبر مستفیض: خبر مستفیض درجه اطمینان بیشتری دارد. خبری است که آدم‌های زیادی نقل کرده‌اند و درجه اعتماد به آن بیشتر از خبر معمولی یکی دو نفره است.

ج. خبر متواتر: نوع سوم خبر متواتر است و آن گزارش انبوهی است که جای شک و شبهه باقی نمی‌گذارد. اگر در گزارش‌های سی، چهل نفر یا بیشتر بیاید که حج فلان طور برگزار شد خبر متواتر گفته می‌شود، خبری که حتمی است و آدم‌ها به‌طور معمولی به آن اطمینان پیدا می‌کنند و درجه آن هم می‌تواند بالاتر هم رود. معمولاً گزارشی که در طول تاریخ ده بیست نفر نقل کنند، آدم‌هایی که هرچقدر اعتبارشان بیشتر باشد درجه اطمینان آوری‌اش بالاتر می‌رود و گاهی هم وقتی تعداد بیشتر هم شد دیگر کسی دقت نمی‌کند که ناقلین آنچه کسانی هستند، می‌گویند تباری بر کذب جایز نیست. اینکه چندین نفر به‌طور عادی بر دروغی اتفاق کنند خیلی طبیعی نیست مخصوصاً اگر آدم‌ها متفرق و پراکنده باشند.

خبر متواتر یکی از پایه‌های علم و دانش و شناخت بشر است. ما خیلی از چیزها را ندیده‌ایم بلکه از راه اخبار متواتر یقین پیدا کردیم.

راه‌های کسب علم و اطمینان

علم و اطمینان ما از چند راه به دست می‌آید:

الف. از طریق حس درونی یا بیرونی: یک راه این است که از طریق حس درونی یا بیرونی خودت به آن اطمینان پیدا کنی؛

ب. از طریق استدلال عقلی: راه دیگر اطمینان و قطع این است که استدلال عقلی باشد؛

ج. از راه خبر متواتر: راه سوم خبر متواتر است یا خبر همراه با قرائن است.

راه اول اطمینان و گاهی هم قطع هم می‌آورد. منتهی این راه برای چیزهای آشکار و مادی معمولی است.

راه دوم فرق نمی‌کند که از بدیهیات عقلی باشد یا جزء استدلالات قاطع و روشن باشد.

قصه غدیر از مسیر و راه سوم است. گزارش تاریخی دارد. اما این گزارش تاریخی خبر واحد و مستفیض نیست بلکه خبر متواتر است، خبری است که هم مردمان بسیاری آن را نقل کرده‌اند و هم به همراه قرائنی است که نمی‌توان از زیر بار پذیرش آن شانه خالی کرد. اعتقاد ما به امامت و ولایت امیرالمؤمنین (علیه السلام) ده‌ها آیه و روایت و ده‌ها نقل تاریخی دارد. شاید کمتر اعتقادی در میان اعتقادات باشد که این قدر پایه علمی آن محکم باشد. اعتقاد به ولایت و امامت امیرالمؤمنین و ائمه اثنی عشر (علیهم السلام) بخصوص آغاز و سرچشمه ولایت که ولایت علی بن ابیطالب (علیه السلام) است یک اعتقاد بسیار بسیار قوی است و انواع ادله و گزارش تاریخی آن را نقل می‌کند. اما اگر هیچ‌کدام از این‌ها - آیه ولایت و رکوع و تطهیر و ... و آن‌همه روایات - نبود، ما بودیم و فقط ماجرای غدیر بود غدیر اثبات‌کننده ولایت عظمی و کبری بود، چون در میان سه طریقی که برای بشر علم و معرفت می‌آورد یکی راه خبر متواتر و خبر به همراه قرائن است. غدیر در ذات خودش به تنهایی هم متواتر است و هم با قرائن همراه است. اما متواتر بودنش همان‌طور که علامه امینی در الغدیر که حدود شصت هفتاد سال قبل نوشته و اثبات کرده است و بعدها هم این نقل‌ها اضافه شده است. اما مقداری که علامه امینی^۴ می‌فرماید:

۱. اصحاب: کسانی که پیامبر را مستقیم درک کرده‌اند - تابعین نسل‌های بعدی را گویند - تا جایی که علامه امینی فرموده است که از ده هزار تا صد هزار نفر گفته شده است که نسبت به جمعیت آن زمان جمعیت زیادی بوده است. انصافاً علامه امینی در این زمینه خیلی کار کرده است، در مسیر مسافرت‌ها و کتابخانه‌ها عمری را گذاشت تا این

^۴ علامه امینی، الغدیر، ج ۱، صص ۱۴ و ۱۵

خبرهای پراکنده‌ای که پخش بود را جمع کند. نسل اول طبق فرموده ایشان صد و ده نفر از اصحاب از بزرگ و کوچک و از طبقات مختلف این قصه را نقل کرده‌اند.

۲. تابعین: در نسل بعدی بیش از هشتاد راوی و محدث که جمعی از آنها اشخاص بسیار بزرگی بودند نقل می‌کنند. یعنی از طریق این دو نسل اول که پایه این خبر هستند قریب دویست نفر از شخصیت‌های مذاهب مختلف نقل شده است.

۳. تابع تابعین و متأخرین: از قرن دوم به امروز قریب به چهارصد عالم بزرگ از مذاهب مختلف این ماجرا را ثبت و ضبط کرده‌اند. یعنی در سلسله نقل این حدیث حداقل ۶۰۰ نفر عالم، محدث، خبیر و مؤلف وجود دارد.

۴. اذعان چهل و سه نفر از اهل سنت: چهل و سه نفر از بزرگان اهل سنت گفته‌اند که این خبر متواتر است. اهل سنت در متواتر شمردن یک خبری خیلی حرف و حدیث دارند و اختلافات زیادی با هم دارند ولی آن قدر تواتر خبر غدیر آشکار است که ۴۳ نفر از بزرگان آن‌ها نقل کرده‌اند و در صدها کتاب و تألیف این خبر ثبت شده است.

۵. بیست و شش کتاب مستقل راجع به غدیر: طبق اعلام مرحوم علامه امینی ۲۶ کتاب مستقل راجع به غدیر نوشته شده است.

۶. غلبه تعداد ناقلان اهل سنت بر شیعه: یک جزء کوچک ناقلان و راویان این قصه، علماء، اصحاب و محدثین شیعه هستند شاید یک چهارم یا یک پنجم. بخش زیادی از علمای اهل سنت هستند و در کتاب‌های معتبر و صحاح شش‌گانه آن‌ها غیر از صحیح بخاری و مسلم که آن‌ها داستانی دارد روایت نقل شده است.

۷. مناظره‌ها و احتجاج‌ها در این زمینه: بر این‌ها بیفزایید که در ده‌ها مناظره و احتجاج از خود امیرالمؤمنین (علیه السلام) تا قرن‌های بعدی اشخاص دیگر به ماجرای غدیر احتجاج کرده‌اند.

۸. شاعران: بیش از صد شاعر بزرگ از همان قرن اول در طول بیش از ده قرن غالباً به زبان عربی برای غدیر شعر سروده‌اند.

آیا این کافی نیست که این قصه محکمی باشد.

این را هم باید متذکر شویم که ماجرای غدیر برای اثبات ولایت امیرالمؤمنین یکی از صدها استدلال است. ولایت امیرالمؤمنین با این ادله، مثل آفتاب نیمروز تابستان در یک بیابان آشکار است. اینجا شکر و سپاس دارد که ما پیرو چنین حجت بزرگ الهی هستیم. حال هر کس در دلش احساس شادی و شکر می‌کند صلوات بفرستد.

این راه پرافتخاری است که خداوند ما را به آن هدایت کرده است. امام صادق به نقل از پدران خود از رسول خدا روایت می‌کند: «يَوْمَ غَدِيرِ حُمٍ أَفْضَلُ أَعْيَادِ أُمَّتِي»^۵ برترین عیدهای امت، روز عید غدیر خم است.

روز جمعه‌ای امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) خطبه‌ای می‌خواندند و همان روز جمعه روز غدیر هم بوده است امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) خطبه مفصلی خواندند و فرمودند: «إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَمَعَ لَكُمْ مَعْشَرَ الْمُؤْمِنِينَ فِي هَذَا الْيَوْمِ عِيدَيْنِ عَظِيمَيْنِ كَبِيرَيْنِ»^۶ خداوند در این روز دو عید بزرگ را برای شما جمع کرده است: یکی جمعه و دیگری غدیر که افضل اعیاد پیامبر است. بعد حضرت در خطبه جمعه‌شان دستور می‌دهند که ای مردم از نماز که بیرون رفتید شادی کنید، تحفه برای فرزندان‌تان ببرید، به برادران و خواهران ایمانی‌تان نیکی کنید، خدا را شکر کنید، شادی باید از صورت شما نمایان باشد و در ملاقات و دیدوبازدیدها اظهار شادی کنید. این مطالبی که گفته شد یکی از ده مطلبی بود که اینجا نوشته بودیم. خدایا تو را به عظمت غدیر سوگند می‌دهیم که ما را از غدیریان راستین مقرر بفرما.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ إِنَّا أَعْطَيْنَاكَ الْكَوْثَرَ فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ^۷

۵- شیخ صدوق، امالی، ص ۱۲۵

۶- شیخ حر عاملی، وسایل الشیعه، ج ۱۰، ص ۴۴۴ و ۴۴۵: (أَنَّهُ شَهِدَ أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرَّضَاعِ فِي يَوْمِ الْغَدِيرِ وَ بَحْضَرْتَهُ جَمَاعَةً مِنْ حَاصَتِيهِ قَدِ اخْتَبَسَهُمْ لِلْإِفْطَارِ وَ قَدَّمَ إِلَى مَنَازِلِهِمُ الطَّعَامَ وَ الْبُرَّ وَ الصَّلَاتِ وَ الْكِسْوَةَ حَتَّى الْخَوَاتِيمِ وَ النَّعَالَ وَ قَدَّ غَيْرَ مِنْ أحوَالِهِمْ وَ أحوَالَ حَاشِيَتِهِ وَ جَدَّدَتْ لَهُ اللَّهُ غَيْرَ الْآلَةِ الَّتِي جَرَى الرَّسْمُ بِإِنْدَالِهَا قَبْلَ يَوْمِهِ وَ هُوَ يَذْكُرُ فَضْلَ الْيَوْمِ وَ قَدَمَهُ فَكَانَ مِنْ قَوْلِهِ ع حَدَّثَنِي الْهَادِي أَبِي عَنْ آبَائِهِ عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع أَنَّهُ اتَّفَقَ فِي زَمَانِهِ الْجُمُعَةُ وَ الْغَدِيرُ- فَصَعِدَ الْمِنْبَرَ عَلَى حَمْسِ سَاعَاتٍ مِنْ نَهَارِ ذَلِكَ الْيَوْمِ ثُمَّ ذَكَرَ حُطْبَتَهُ ع بِطُولِهَا إِلَى أَنْ قَالَ ثُمَّ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى جَمَعَ لَكُمْ مَعْشَرَ الْمُؤْمِنِينَ فِي هَذَا الْيَوْمِ عِيدَيْنِ عَظِيمَيْنِ كَبِيرَيْنِ لَا يَثُومُ أَحَدُهُمَا إِلَّا بِصَاحِبِهِ لِيَكْمَلَ عِنْدَكُمْ جَمِيلٌ صَنِيعِهِ ثُمَّ ذَكَرَ مِنْ فَضْلِ يَوْمِ الْغَدِيرِ شَيْئاً كَثِيراً جَدّاً إِلَى أَنْ قَالَ فَالَّذِي فِيهِ مِائَةُ أَلْفِ دَرْهَمٍ وَ الْمَرْيَدُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ صَوْمٌ هَذَا الْيَوْمِ مِمَّا نَدَّبَ اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِ وَ جَعَلَ الْجَزَاءَ الْعَظِيمَ كِفَاءً لَهُ عَنْهُ حَتَّى لَوْ تَعَبَّدَ لَهُ عَبْدٌ مِنَ الْعَبِيدِ فِي السَّبْيَةِ مِنْ إِبْتِدَاءِ الدُّنْيَا إِلَى تَقْضِيهَا صَانِئاً نَهَاژاً قَائِماً لِيَلْهَأَ إِذَا أَخْلَصَ الْمُخْلِصُ فِي صَوْمِهِ لِقَصْرَتِ إِلَيْهِ أَيَّامَ الدُّنْيَا عَنْ كِفَائِهِ وَ مَنْ أَسْعَفَ أَحَاهُ مُبْتَدِئاً وَ بَرَّهُ رَاغِباً فَلَهُ كَأَجْرِ مَنْ صَامَ هَذَا الْيَوْمِ وَ قَامَ لَيْلَتَهُ وَ مَنْ أَفْطَرَ مُؤْمِناً فِي لَيْلَتِهِ فَكَأَنَّما فَطَرَ فِتْناًماً وَ فِتْناًماً يُعْطَاهُ يَدِيهِ عَشْرَةَ فَتَهَضُّ نَاهِضٌ فَقَالَ يَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ مَا الْفِتْنَامُ قَالَ مِائَةُ أَلْفِ نَبِيٍّ وَ صَدِّيقٍ وَ شَهِيدٍ فَكَيْفَ بِمَنْ تَكْفَلُ عِدداً مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ أَنَا صَمِيحُهُ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى الْأَمَانُ مِنَ الْكُفْرِ وَ الْفَقْرِ وَ إِنْ مَاتَ فِي لَيْلَتِهِ أَوْ يَوْمِهِ أَوْ بَعْدَهُ إِلَى مِثْلِهِ مِنْ غَيْرِ از تَكَابِيرَ كَبِيرَةً فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَ مَنْ اسْتَدَانَ لِإِخْوَانِهِ وَ أَعَانَهُمْ فَأَنَا الصَّامُ عَلَى اللَّهِ إِنْ بَقِيَ قِضَاؤُهُ وَ إِنْ قَبِضَهُ حَمَلَهُ عَنْهُ وَ إِذَا تَلَقَيْتُمْ فَتَصَافَحُوا بِالسَّلَامِ وَ تَهَانَوْا النُّعْمَةَ فِي هَذَا الْيَوْمِ وَ لِيُبَلِّغِ الْحَاضِرُ الْغَائِبَ وَ الشَّاهِدُ الْبَائِنَ وَ لِيُعْذِرَ الْغَنِيَّ عَلَى الْفَقِيرِ وَ الْقَوِيَّ عَلَى الضَّعِيفِ أَمْرِي رَسُولُ اللَّهِ ص بِذَلِكَ ثُمَّ أَخَذَ ع فِي حُطْبَةِ الْجُمُعَةِ وَ جَعَلَ صَلَاةَ جُمُعَتِهِ صَلَاةَ عِيدِهِ وَ انْصَرَفَ بِوَلَدِهِ وَ شِيعَتِهِ إِلَى مَنْزِلِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ ع بِمَا أَعَدَّ لَهُ مِنْ طَعَامِهِ وَ انْصَرَفَ غَنِيَّتُهُمْ وَ فَقِيرَتُهُمْ بِرِفْدِهِ إِلَى عِيَالِهِ.)

۷. سوره کوثر

خطبه دوم

اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين بارئ الخلائق أجمعين ثم الصلاة والسلام على سيدنا ونبينا وحبينا ابي القاسم المصطفى محمد وعلی مولانا علی بن ابیطالب وعلی الصديقة الطاهرة فاطمة الزهراء وعلی الحسن والحسين سيدي شباب اهل الجنة وعلی أئمة المسلمين علی بن الحسين و محمد بن علی و جعفر بن محمد و موسى بن جعفر و علی بن موسى و محمد بن علی و علی بن محمد و الحسن بن علی و الخلف القائم المنتظر ساسة العباد و اركان البلاد و ابواب الايمان و أمناء الرحمن و سلالة النبين و صفوة المرسلين و عترة خيرة رب العالمين صلوات الله عليهم اجمعين.

توصیه به تقوا

اعوذ بالله من الشيطان الرجيم بسم الله الرحمن الرحيم «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ»^۸ عباد الله أوصيكم و نفسي بتقوى الله

باز خودم و شما را به پرهیزگاری و فرمانبری خداوند دعوت و سفارش می‌کنم. در ادامه آنچه امیر مؤمنان و پیشوای پارسایان در خطبه متقین در توصیف احوال و اوصاف پارسایان بیان کرده‌اند این جمله قرار گرفته است: «عَظَمَ الْخَالِقُ فِي أَنْفُسِهِمْ فَصَغُرَ مَا دُونَهُ فِي أَعْيُنِهِمْ»^۹ این اوج توحید و شناخت خدا است. انسان پارسا و متقی

^۸ توبه، ۱۱۹.

^۹ - سید رضی، نهج البلاغه، تصحیح و تعلیق صبحی صالح، خطبه ۱۹۳ (خطبه متقین)، ص ۳۰۳.

کسی است که آن قدر خداوند در درون او بزرگ جلوه کرده است و در دل و جان چنان به خدای بزرگ باور دارد که همه عالم در برابر او کوچک است. بزرگ در عالم یکی است که او خداست. اگر دیگری را هم بزرگ می‌دانیم آنجایی است که خداوند فرموده است که بزرگ بدارید. اصل بزرگی‌ها در عالم یکجاست، آن هم بزرگی که مقابل ندارد. بزرگی مقایسه‌ای نیست این از باب تعبیر ظاهری است که می‌گوییم او بزرگ است و بقیه کوچک هستند. بلکه توحید واقعی این است که بگوییم: «الله اکبر»

از امام صادق پرسیدند که معنای ذکر الله اکبر چیست؟ یعنی خدا از بقیه بزرگ‌تر است؟ فرمودند: «اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ أَنْ يُوصَفَ»^{۱۰} بزرگ‌تر از آن است که ما بفهمیم و بشناسیم. آن کمال مطلق است، آن جمال بی‌نهایت است. آن وقت اگر کسی خداوند را در دل این طور بشناسد ولو بالاجمال بقیه همه پیش او رنگ می‌بازند. این عالم همه در کف اراده اوست: «لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ»^{۱۱} و «لِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ»^{۱۲} و «بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ»^{۱۳} همه چیز آن جاست آن را باید شناخت.

انشالله خداوند همه ما را توفیق قرار گرفتن در این سلک انسان‌های پارسا عنایت و کرامت بفرماید.

مناسبت‌ها

به مناسبت‌های این ایام فهرست‌وار اشاراتی می‌کنم:

۱. تبریک و تهنیت عید غدیر خم

عید بزرگ غدیر را تبریک و تهنیت عرض می‌کنم. همان‌طور که در خطبه اول تشریح شد این واقعه و حادثه مثل یک خورشید در تاریخ اسلام و بشریت می‌درخشد و واقعه قطعی و آشکار هست و حجت را بر همگان تمام می‌کند. بنده از بین ده‌پانزده مطلبی که در نظر داشتم یکی را عرض کردم. عید غدیر را باید به‌عنوان یکی از

^{۱۰} - عَنْ ابْنِ مَحْبُوبٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَالَ رَجُلٌ عِنْدَهُ اللَّهُ أَكْبَرُ فَقَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ فَقَالَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ فَقَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع حَدَّثَنِي فَقَالَ الرَّجُلُ كَيْفَ أَقُولُ قَالَ قُلِ اللَّهُ أَكْبَرُ مِنْ أَنْ يُوصَفَ. (مرحوم کلینی، الکافی، ج ۱، ص ۱۱۷)

^{۱۱} - سوره آل عمران، آیه ۱۸۹؛ سوره مائده، آیه ۱۷ و...: ملک آسمانها و زمین برای خداست.

^{۱۲} - سوره فتح، آیات ۴ و ۷: جنود و لشکریان آسمانها و زمین برای خداست و تحت فرمان او هستند.

^{۱۳} - سوره مومنون، آیه ۸۸؛ سوره یس، آیه ۸۳: ملکوت هر چیزی به دست اوست.

بزرگ‌ترین اعیاد و افضل اعیاد امت پیامبر اکرم بزرگ بداریم. تشکر می‌کنم از همه آن‌هایی که به غدیر اظهار علاقه و ارادات می‌کنند، این عید را بزرگ می‌شمارند و مراسم و جشن‌ها را برگزار می‌کنند. البته باید گفته شود: اولاً: این ابراز عاطفه و احساسات را باید همراه با معرفت کنیم. همین نکاتی که امروز عرض شد باید نسل جوان ما هضم و درک کند تا پایه‌های اعتقادی‌اش محکم شود.

ثانیاً: این جشن و سرور ما از کار خلاف و غیرشرعی به دور و مصون باشد. در هر مراسمی که برگزار می‌شود باید این نکته موردتوجه قرار گیرد که در این شادی‌های الهی و اسلامی، در چارچوب و بر اساس موازین شرع قدم برداریم. در این چارچوب می‌شود شادی داشت. کسانی فکر کنند که شادی و نشاط حتماً باید با عبور از خط قرمزها باشد. می‌شود جامعه‌ای سرشار از شادی و نشاط و با حفظ چارچوب‌های شرعی باشد.

۲. تبریک میلاد امام کاظم (علیه‌السلام)

میلاد امام کاظم ع را تبریک عرض می‌کنم.

۳. گرامیداشت شهادت آیت‌الله مدنی و رحلت آیت‌الله طالقانی

یاد و خاطره شهدای عالی‌قدر، شهدای انقلاب، شهید آیت‌الله مدنی و همین‌طور آیت‌الله طالقانی که ایام شهادت و وفات این بزرگواران است را گرامی می‌داریم. همین‌طور یاد شهدای ۱۷ شهریور، شهدای دفاع مقدس، انقلاب، مدافع حرم و شهدای این جمع را گرامی می‌داریم با ذکر صلواتی بر محمد و آل محمد

۴. گرامیداشت شهدای ۱۷ شهریور

امروز روز ۱۷ شهریور است روزی ماندگار و تاریخی در انقلاب اسلامی است. آن حادثه بزرگی که در شهریور سال ۱۳۵۷ رخ داد. از طرفی رژیم شاهنشاهی قساوت عجیبی علیه مردم به کاربرد و با کشتار خود مردم را مثل برگ‌های پاییزی به زمین ریخت، و از طرفی دیگر این حادثه ارکان شاهنشاهی را متزلزل کرد.

به همین خاطر این روز یک روز سرنوشت‌ساز در تاریخ انقلاب اسلامی است. نکته‌ای که باید اینجا به آن توجه کرد این است که در فضاهای مختلف می‌بینیم افرادی به خاطر ضعف‌ها و مشکلاتی که وجود دارد که قابل نفی نیست و باید اصلاح شود، گاهی اقداماتی انجام می‌دهند و تبلیغاتی انجام می‌شود که آن خباثت، فضاحت و ستمی که رژیم شاهنشاهی داشت را کم و ناچیز نشان دهند. این واقعاً خیانت به تاریخ است. آن‌هایی که تاریخ رژیم پهلوی را

خوانده‌اند حتماً متوجه هستند و آن‌ها که درک کرده‌اند بهتر می‌دانند که ما چه دوره اسارت باری داشتیم. در همه ابعاد وابستگی داشتیم و شما هر چه ظلم تصور کنید بر سر ملت می‌آوردند. یک نمونه آن هفده شهریور است. مبدا کسانی بیایند و از عمق قساوت‌های آن زمان کم کنند یا نسبت به خدمات انقلاب اسلامی ناسپاسی شود. ما با فداکاری این ملت و با ازجان‌گذشتگی شهدای این امت از چه مظالم و وابستگی‌هایی که عبور نکردیم؟! باید ظلمی که توسط آن رژیم انجام گرفته است در ذهن و ضمیر و تاریخ ما باقی بماند. بر روان همه شهدا به ویژه شهدای انقلاب و شهدای ۱۷ شهریور درود و صلواتی فرستیم.

۵. نکوداشت روز جهانی مبارزه با بی‌سوادی

روز جهانی مبارزه با بی‌سوادی است. بارها اینجا تأکید شده است باز هم اینجا تأکید می‌کنیم اقدامات بزرگی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی برای محو بی‌سوادی انجام شده است. علیرغم این که جمعیت بالای دو برابر شده است ما در پیشبرد سوادآموزی درصد بالایی داشته‌ایم بخصوص در بین دختران و خانم‌ها. همچنین در خیلی از جاها زمینه حضور بچه‌ها در آموزش و پرورش تقریباً به صد در صد رسیده است. ولی علیرغم این شاخص‌های امیدبخش و علیرغم این که در استان‌هایی مثل استان یزد که ما از استان‌های اول کشور به شمار می‌آیم هنوز هم درصدی از بی‌سوادی حتی پایین ۵۰ سال وجود دارد که البته پایین ۵۰ سال در میبد و استان زیاد نیست. ولی کم آن‌هم باید رفع شود. ما باید جوری طراحی کنیم که در یک دهه آینده هیچ بی‌سوادی در سنین سوادآموزی نباشد. ضمناً سطح اول سواد کافی نیست سواد در ابعاد مختلف نیاز زندگی است از جمله سواد دینی و علمی و معرفتی که ضرورت دارد.

۶. بزرگداشت هفته تعاون

هفته تعاون را گرامی می‌داریم و همان‌طور که مستحضرید یکی از ارکان پیشرفت کشور ما طبق اصل‌های ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی هفته تعاون است. بارها در برنامه‌های سوم، چهارم، پنجم و ششم پیش‌بینی شده است که تعاونی باید در کنار بخش خصوصی و دولتی یکی از سه رکن قوی اقتصاد شود. تعاونی باید یک بخش قوی اقتصادی باشد. البته پیشرفت‌هایی هم شده است اما کافی نیست.

در برنامه پنجم قرار بود ۲۵ درصد از اقتصاد ما در حوزه تعاونی‌ها باشد که این محقق نشده است. هنوز هم شاید زیر ده درصد ما باشد. با فرهنگ تعاون در سرمایه‌گذاری تولید و خدمات خیلی‌ها از بیکاری نجات پیدا می‌کنند و ضریب فقر خیلی پایین می‌آید. گاهی یک نفر نمی‌تواند کاری کند اما اگر ۵ یا ده نفر با هم جمع شوند می‌توانند یک موسسه خدماتی یا اجتماعی یا یک واحد تولیدی تشکیل دهند.

در کارهای فرهنگی هم همین‌طور است، ۵ نفر آدم خوش‌فکر با هم جمع می‌شوند می‌بینی چقدر کار قرآنی، دینی و فرهنگی انجام می‌شود. فرهنگ تعاونی باید تقویت شود و ما باید به ۲۵ یا سی درصد برسیم که خیلی با آن فاصله داریم.

برای این کار اولاً: باید اهمیت تعاونی را بدانیم و همه به دنبال کار تکی نباشند؛

دوم: اینکه نظام تسهیلات دولتی و حمایتی به تعاونی‌ها اولویت ویژه قائل شوند. امروز در جمع ما عده‌ای از بانک مهر اقتصاد ایران هستند که به آن‌ها خوشامد می‌گوییم و نمایشگاهی هم برگزار کرده‌اند. بانک‌ها و نظام تسهیلاتی ما باید به سمت حمایت از تعاونی‌ها که بخشی از اقتصاد مقاومتی است برمی‌گردد. اقتصاد مقاومتی که رهبری معظم این‌قدر روی آن تأکید دارند و در جلسه اخیرشان با دولت جدید نیز بر این تأکید کردند. امیدواریم توصیه‌های رهبری در این دولت جدید بیش از گذشته مورد توجه قرار بگیرد.

اتکای به نفس، اتکای به مردم، چشم‌نداشتن به بیگانگان - البته توسعه روابط سالم با همه دنیا - محور اقتصاد تعاونی است که انشالله توجه شود. در میبد هم‌سال ۹۵، سی‌وهفت تعاونی جدید ثبت شده است. الان ۳۷۴ تعاونی در میبد داریم که از این تعداد ۱۸۰ مورد از آن‌ها فعال هستند. بقیه معلوم می‌شود که گره‌ای دارد که باید مسئولین و همین نظام مالی و بانکی ما آن‌ها را حل کنند. ۴ تعاونی ما هم در سال ۹۵ برتر شده‌اند. بنده تشکر می‌کنم از تعاونی‌ها، از سرمایه‌گذاران در بخش تعاونی و از ادارات و نظام‌های مالی که آن‌ها را حمایت می‌کنند. البته این مقدار سرمایه‌گذاری و حمایت را کافی نمی‌دانیم و باید یک حرکت جدیدی برای رشد تعاونی شروع شود. این شهر ظرفیت این را دارد. ما جوان‌ها و آدم‌های خوش‌فکری داریم که اگر راه به آن‌ها نشان داده شود و حمایت شوند می‌توانند خیلی از کارها را جلو ببرند.

۷. انتقاد از اقدامات ضعیف دولت و مجلس در برابر نقض برجام

نقض برجام از سوی آمریکا ادامه دارد و متأسفانه مواجهه قاطع و قوی هم انجام نشده است.

هیئتی که ناظر بر این مسئله هست باید با حکمت، هوشمندی، با سیاست و تدبیر دقیق سیاسی، با کمال قاطعیت و شجاعت اقدام کند. نباید در برابر این یاوه‌گویی‌هایی که طرف‌های مقابل انجام می‌دهند ترسید بلکه باید قاطع بود. انتظار ملت ما این است که مسئولان ما با الهام از رهنمودهای رهبری موضع قاطع، حکیمانه و شجاعانه در برابر آمریکایی‌ها و نقض آن‌ها نسبت به تعهداتشان از خود نشان دهند.

۸. نکوداشت آغاز سال تحصیلی حوزه‌های علمیه

در همین اوایل شهریورماه، حوزه‌های علمیه سال تحصیلی را شروع کرده‌اند. به همه آن‌ها تبریک عرض می‌کنیم و امیدواریم که شاهد رشد، تعالی و اهتمام روزافزون حوزه‌های علمیه و تأمین نیازهای فکری، روحی و عاطفی مردم در حوزه‌های علمیه باشیم. مدارس و آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها هم در آستانه شروع هستند. امیدواریم که برنامه‌ریزی‌های جامعی برای یک سال موفقیت‌آمیز تحصیلی، تربیتی و اخلاقی پیش روی مراکز علمی ما باشد.

۹. محکومیت اقدامات ددمنشانه در میانمار

در میان حوادث متعدد ناگواری که متأسفانه در جهان اسلام در جریان است و ظلم و ستم‌های بی‌شماری که در بحرین، یمن، سوریه، عراق و در کشورهای مختلف در جریان است یک حادثه ناگوار هم در میانمار اتفاق می‌افتد. جهان اسلام از این همه تفرقه‌افکنی و ناآگاهی و ترس و رعب رنج می‌برد و در مسیرهای ناروایی افتاده که باید جهان اسلام آن را معالجه کند. علمای اسلام، روشنفکران، دانشگاہیان و بزرگان عالم اسلام باید بیدار شوند و اهتمام جدیدی داشته باشند. دنیای اسلام اگر در این نقطه عطف تاریخی بیدار نشود و برنخیزد ضربه سختی خواهد خورد و این امکان دارد.

من در سه روز قبل در کابل افغانستان بودم. جمع بالای هزار نفره از علمای شیعه و سنی کنار هم نشسته بودند و در حال گفتگو بودند. دست‌هایی می‌خواهد این‌ها را از هم جدا کند و این جدایی‌ها، ناآگاهی‌ها و غفلت‌ها موجب این همه ظلم و ستم در جهان شده است. در همان جا هم عرض کردم که باید بگرییم که این جور مسلمان‌ها در این ضعف‌ها قرار گرفته‌اند.

در میان این حوادث، ما شاهد یک نسل‌کشی و یک ظلم بین‌المللی در میانمار هستیم که گروه‌های افراطی و خود ارتش آن کشور در حال انجام این ظلم بسیار شدید نسبت به مسلمانان آنجا هستند. آنچه آنجا می‌گذرد را جنگ بودائی و مسلمان نمی‌دانیم بلکه آن را برآمده از سیاست‌های آمریکایی‌ها، دخالت صهیونیست‌ها و اغراض افراطی یک گروهی در میانمار و یک دولت بی‌تعهد نسبت به مردم خودش می‌دانیم. امروز ایران اسلامی بر اساس وظیفه الهی‌اش در همه نمازهای جمعه از این ظلم و ستم اعلام تنفر می‌کند. از مجامع بین‌المللی می‌خواهیم که به این قضیه رسیدگی کنند. کشورهای اسلامی و دنیای اسلام چگونه می‌تواند چشم را بر این همه ظلم ببندد که هزاران

هزار نفر از خانه‌هایشان آواره شوند، ده‌ها نفر کشته شوند و کوچک و بزرگ مورد ستم قرار بگیرند؟! امروز ما این ظلم جاری در میانمار را محکوم می‌کنیم و از همه مسلمانان می‌خواهیم برای جبران این مظالم اقدام کنند.

اصل این محکومیت هم برای آمریکایی‌ها، صهیونیست‌ها، ظالمان و مستکبران تاریخ است. ما با صدای رسای خودمان همبستگی‌مان را با مردم عزیز میانمار و مسلمانان مظلوم آنجا اعلام می‌کنیم.

نَسْتَلِكُ اللّٰهَ وَ نَدْعُوكَ بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ الْاَعْزَمِ الْاَجَلِّ الْاَكْرَمِ يَا اللّٰهَ وَ... يَا رَحِمَ الرَّحْمِيْنَ، اللّٰهُمَّ ارْزُقْنَا تَوْفِيْقَ الطَّاعَةِ وَ بَعْدَ الْمَعْصِيَةِ وَ صَدَقَ النَّبِيَّةِ وَ عِرْفَانَ الْحَرَمَةِ، اللّٰهُمَّ انْصُرِ الْاِسْلَامَ وَ اَهْلَهُ وَ اخْذِلِ الْكُفْرَ وَ اَهْلَهُ، خَدَايَا دِلِّهَائِي مَا رَا بِيْ اَنْوَارَ اِيْمَانٍ رُوشِنٍ بِفِرْمَا، اَعْمَالِي مَا رَا قَبُوْلَ بِفِرْمَا، تَوْبِيْ، اِنَابِيْ وَ عِبَادَاتِي مَا رَا مُورِدَ لَطْفٍ وَ كَرَمَتِ خُوْدِ قَرَارِ بَدِيْ، گَنَاهَانِ مَا رَا بِيْخَشِ، اَسِيْبِهَا رَا اَزْ جَامِعِهِ مَا دُوْرَ بَدَارِ، نَسْلِ جَوَانِ مَا رَا بِيْ اَوْجِ عَزَّتِ، اِيْمَانِ وَ اِفْتِخَارِ بَرَسَانِ، هَمِّهِ مَخَاطِرَاتِ رَا اَزْ كِشُوْرِ وَ اَمْتِ اِسْلَامِ دُوْرَ بَدَارِ، شَرِّ دِشْمَنَانِ اِسْلَامِ بِهٖ وِيْزِهِ اِسْرَائِيْلِ غَاصِبِ رَا اَزْ سَرِّ هَمِّهِ مَرْتَفَعِ بِفِرْمَا، شَرِّ تَكْفِيْرِيْهَا، دَاعِشِيْهَا وَ تَرُوْرِيْسْتِهَا رَا بِيْ خُوْدِشَانِ بَا زِيْگَرْدَانِ، مَا رَا اَزْ هَمِّهِ خَطَرَاتِ مِصُوْنِ بَدَارِ، بَارَانِ رَحْمَتِ وَ بَرَكَاتِ رَا بَرِ مَا نَاذِلِ بِفِرْمَا، مَشْكَلَاتِ اِقْتِصَادِيْ كِشُوْرِ رَا مَرْتَفَعِ بِفِرْمَا، مَسْئُوْلَانِ مَا رَا بِيْ اَنْجَامِ وِظَايِفِ، خَدَمَاتِ صَادِقَانِهِ وَ اَلْهِيْ شَانِ اَشْنَا وَ مُوْفِقِ بَدَارِ، مَرِيْضَانِ مَا، مَرِيْضَانِ مَدَنْظَرِ وَ جَانِبَا زَانِ رَا شِفَا كَرَامَتِ بِفِرْمَا، مَسْلَمَانَانِ مِظْلُوْمِ بَحْرِيْنِ، يَمَنِ، عِرَاقِ، سُوْرِيْهِ، مِيَاْنِمَارِ وَ دِيْگَرِ مَسْلَمَانَانِ مِظْلُوْمِ دَرِ اَقْصَا نَقَاطِ جِهَانِ رَا نِجَاتِ كَرَامَتِ بِفِرْمَا، اَمُوَاتِ وَ دَرِگِزِشْتِگَانِ مَا، دَرِگِزِشْتِگَانِ اَزْ اِيْنِ جَمْعِ وَ تَا زِيْهِ دَرِگِزِشْتِگَانِ رَا غَرِيْقِ بِيْهَارِ رَحْمَتِ بِفِرْمَا، اِرُوَاحِ تَابِنَاكِ شَهِيْدَانِ، شَهِيْدَانِ اِسْلَامِ وَ اِنْقِلَابِ اِسْلَامِيْ، شَهِيْدَانِ دِفَاعِ مَقْدَسِ، شَهِيْدَانِ مَدَافِعِ حَرَمِ وَ مِقَاوَمَتِ وَ بِيْنَ الْمَلَلِ اِسْلَامِيْ شَهَدَايِ اِيْنِ جَمْعِ وَ اِمَامِ شَهَدَايِ رَا بَا شَهَدَايِ كَرِيْبَلَا مَحْشُوْرِ بِفِرْمَا.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ اللّٰهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُوْلَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهٗ كُفُوًا اَحَدٌ^{۱۴}

^{۱۴}. سوره اخلاص